

Σύγχρονη μουσειολογική προσέγγιση Σύγχρονη μουσειολογία

Της κ. Ηλέκτρας Ιω. ΡΑΧΩΒΙΤΣΑ

Πτυχ. Τμήμ. Πλαστ. Τεχνών και Επιστ. της Τέχνης,
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παρ' όλο που η συζήτηση για τη μουσειολογία συνεχίζεται παγκοσμίως χωρίς να έχει καταλήξει σε ένα γενικά αποδεκτό ορισμό του αντικειμένου και της μεθοδολογίας της, έχουν αρχίσει να εισάγονται και νέοι όροι για διαφορετικούς τομείς, που υπάγονται σε αυτήν, όπως η «νέα μουσειολογία».¹ Ο Riviere ήταν ένας από τους κύριους υποστηρικτές της ιδέας της νέας μουσειολογίας. Αυτή βασίζεται στην αρχή, ότι η νέα μουσειολογία πρέπει να καταρρίψει στεγανά, που εμποδίζουν την πρόσβαση στο μουσείο και ασχολείται κυρίως με μη παραδοσιακά μουσεία (όπως τα οικομουσεία και τα υπαίθρια μουσεία), που έχουν οργανική σχέση με την Κοινότητα στην οποία ανήκουν.

Η νέα μουσειολογία επικεντρώνεται, κυρίως, στα τοπικά και περιφερειακά μουσεία, τονίζοντας τη στενή σύνδεση του μουσείου με την τοπική κοινωνία και το ιδιαίτερο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον της. Θεωρεί, ότι η προσέγγιση και οι ενέργειες του μουσείου (μέσω των συλλογών, της συντήρησης, της έρευνας, των εκθέσεων και της μουσειακής εκπαίδευσης) θα πρέπει να συνεισφέρουν άμεσα στην ανάπτυξη του ατόμου και της κοινωνίας, στην ενίσχυση της ιδιαίτερης ταυτότητάς τους και στη βελτίωση των συνθηκών ζωής. Μέσα από αυτό το πρίσμα, το μουσείο μπορεί να ευρίσκεται όπουδήποτε χωρίς να περιορίζεται σε ένα μόνο κτίριο.

Η συζήτηση για τη νέα μουσειολογία συνδέεται με το μεταλλασσόμενο ρόλο των μουσείων και τον ευρύτερο προβληματισμό για επαναπροσδιορισμό της σχέσης του μουσείου με το κοινωνικό του περιβάλλον. Υπάρχει μία διάσταση μεταξύ της παραδοσιακής προσέγγισης και της σύγχρονης. Υποστηρίζεται, ότι η παραδοσιακή προσέγγιση ανάγεται στο αναγεννησιακό ανθρωπιστικό ιδεώδες και χαρακτηρίζεται από την πρακτική της συλλογής υλικών τεκμηρίων του πολιτισμού, χωρίς απόπειρα ερμηνείας τους. Έτσι, η προσέγγιση αυτή διαμορφώνει αφ' ενός μουσεία τα οποία επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους αποκλειστικά στα αντικείμενα και αφ' ετέρου μουσειακό κοινό, που, κατά τις δυ-

1. Το κείμενο αποτελεί τμήμα εκτενούς εργασίας της Συγγραφέως με θέμα: *Μουσειολογία και παραδείγματα εφαρμογής της στην Ελλάδα*. Ιωάννινα, 2006.

ατότητές του, θα συναγάγει τα συμπεράσματά του. Δηλαδή, λείπει η απόπειρα ερμηνείας των εκθεμάτων.

Η σύγχρονη μουσειολογική προσέγγιση, προσανατολισμένη στην αγορά, διαμορφώνει μουσεία και γενικότερα πολιτιστικά ιδρύματα, τα οποία δίνουν προτεραιότητα στις ιδέες και τα οποία θεωρούν το κοινό τους πελάτες, που έρχονται - πληρώνοντας - να κατανalώσουν, είτε πληροφορίες, είτε υπηρεσίες και αγαθά προς πώληση. Μάλιστα, στη δεύτερη αυτή προσέγγιση διαφαίνεται ο κίνδυνος διαστρέβλωσης της αποστολής των μουσείων, λόγω της δύναμης, που έχει η αγορά να επιβάλλει τους κανόνες της και στα μουσεία, με κίνδυνο να διαφοροποιηθούν οι παραδοσιακοί στόχοι τους.

Στο τέλος του 20ού αιώνα το μεγάλο εύρος των Οργανισμών, που ενθαρρύνθηκαν να αποκαλούνται μουσεία, διαφορίζεται μάλλον από τη φιλοσοφία, παρά από την προφανή διαφοροποίηση των συλλογών ή των δραστηριοτήτων, που συνήθως αναλαμβάνουν. Ο ορισμός του μουσείου, που υιοθετήθηκε από την Αμερικάνικη Ένωση Μουσείων περιλαμβάνει ενυδρεία, ζωολογικούς κήπους, βοτανικούς κήπους, θερμοκήπια, ιστορικές τοποθεσίες, εθνικά πάρκα, πλανητάρια, επιστημονικά και τεχνολογικά κέντρα, πέραν φυσικά των γνωστών σε όλους μας Ιδρυμάτων που συλλέγουν, φυλάσσουν και εκθέτουν αντικείμενα.

Λιγότερο από το 10% των πάνω από 7.500 Ιδρυμάτων, που υπάρχουν στον Επίσημο Κατάλογο Μουσείων του 2000 έχουν πάρει βεβαίωση πιστοποίησης. Παρ' όλα αυτά, η αμερικάνικη εμπειρία είναι διαφορετική από την πραγματικότητα με την πολύ μεγαλύτερη αναλογία μουσείων στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα οποία είναι καταχωρημένα από την Επιτροπή Μουσείων και Πινακοθηκών, και που ο ορισμός του μουσείου είναι πολύ πιο περιοριστικός από τον αντίστοιχο της Αμερικάνικης Ένωσης Μουσείων. Αυτό πολύ λίγο το καταλαβαίνει ο έξω κόσμος, για τον οποίο τα μουσεία διαρκώς μετασχηματίζονται σε ένα παράξενο καλειδοσκόπιο κοινωνικών, τουριστικών και δήθεν εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, που όμως πλέον δεν υποκρίνονται, ότι έχουν άλλο σκοπό από το να βγάζουν χρήματα.

Στο κέντρο κάθε αξιολόγησης της μουσειολογικής θεωρίας του τέλους του 20ού αιώνα και της εγγύτητάς της με τα προσανατολισμένα στις ανάγκες της αγοράς μουσεία παραμένει η κρίσιμη σχέση ανάμεσα στη συλλογή και στο πολιτιστικό Ίδρυμα, και εδώ ακριβώς η Νέα Μουσειολογία είχε τη μεγαλύτερη επιρροή.

Τα μουσεία μπορούν πρόχειρα να χωρισθούν σε αυτά που στο επίκεντρο της αποστολής τους ευρίσκεται η συλλογή τους (αρχεία αντικειμένων και αποθήκες γνώσεων γι' αυτά τα αντικείμενα) και τα οποία αποτελούν μία σημαντική παράμετρο της ανθρωπιστικής παράδοσης, και σε εκείνα, τα πιο πρόσφατα, που δίνουν προτεραιότητα στην ιδέα, και για τα οποία τα αντικείμενα της συλλογής τους παίζουν δευτερεύοντα ρόλο σε σχέση με τις ιδέες, που διαμορφώνονται ανεξάρτητα από τα αντικείμενα της συλλογής τους. Αυτές οι διακρίσεις, αν και εξαιρετικά σημαντικές, δεν είναι πάντοτε αντιληπτές όταν γίνονται οι συμβιβασμοί, που χαρακτηρίζουν την καθημερινή διαχειριστική πρακτική των μουσείων.

Στην εξελικτική της πορεία, η μουσειολογία του 20ού αιώνα αντιστρατεύθηκε την ιδεαλιστική άποψη, η οποία μυθοποίησε το μουσειακό αντικείμενο και το έθεσε στην κοι-

νή θέα χωρίς υποστηρικτικό υλικό, θεωρώντας, ότι το έργο τέχνης «μυλάει από μόνο του». Στην ακραία εκδοχή της, η μουσειολογία θεώρησε το έκθεμα τεκμήριο δυσδιάκριτο κάτω από το βάρος συσσωρευμένου εποπτικού υλικού.

Τέλος, μία από τις σημερινές μουσειολογικές απόψεις επιχειρεί τη μεταφορά του μουσειακού εκθέματος στην οθόνη του υπολογιστή, με σκοπό την τροφοδότηση της εικονικής πραγματικότητας, υποστηρίζοντας με τη στάση αυτή, τον κόσμο της αποστασιοποίησης και της απομόνωσης, καθώς και την απώλεια της φυσικής επαφής με την πραγματικότητα. Η μερκαντιστική παντοδυναμία του ηλεκτρονικού χώρου έχει πράγματι τη δυνατότητα να μεταφέρει έναν καταπληκτικό πλούτο εικόνων και να γίνει εν δυνάμει αρωγός στην υπόθεση της μόρφωσης του πολίτη. Όμως, ποία είναι η αξία του ανοίγματος σε νέους ορίζοντες τη στιγμή, που δεν έχουν αντιμετωπισθεί οι πάγιες παλιότερες ανάγκες;

Το μουσείο ως τόσο παραμένει ο κύριος συντελεστής μετάδοσης γνώσεων. Σε φυσικό μέγεθος, τρισδιάστατο, σε πραγματικό χρόνο, το αντικείμενο του μουσείου δεν έχει την υπερβατικότητα της οθόνης, είναι όμως από στις δομές εκείνες, που εισάγουν τον άνθρωπο στη γνώση. Η φυσική επαφή επισκέπτη - αντικείμενου αποτελεί μία ιερή τελετή μνήσης, που παρέχει την εμπειρία της εικόνας, η οποία θα μένει χαραγμένη στη μνήμη τους...

Διονύσης Ν. ΒΑΛΛΙΑΝΑΤΟΣ

Η γενιά της αυξημένης αδρεναλίνης

Προβληματισμοί και επισημάνσεις

Έκδοση:

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΑΘΗΝΑ 2005

Η γενιά της αυξημένης αδρεναλίνης είναι οι νέοι της σημερινής εποχής. Οι νέοι που δεν γνωρίζουμε, οι νέοι που δεν τους έχουμε επιτρέψει να μας γνωρίσουν, οι νέοι τους οποίους κρίνουμε. Διαφορετικός τρόπος επικοινωνίας, διασκέδασης, ένδυσης, γενικότερα έκφρασης. Ένταση και ταχύτητα χαρακτηρίζουν κάθε στιγμή τη ζωή τους. Η ανάγκη των νέων ανθρώπων για επικίνδυνες δραστηριότητες, η ευχαρίστηση που αντλούν από την περιπέτεια και η αναζήτηση νέων πηγών κινδύνου στη ζωή τους μοιάζουν με ένα νέο ναρκωτικό, το οποίο τους κλείνει πονηρά το μάτι. Αυτά είναι τα βασικά συστατικά στην πρώτη ύλη της νεότητας, συστατικά τα οποία περιγράφονται με εύστοχο και γλαφυρό λόγο. Ο συγγραφέας παρατηρεί και καταγράφει εικόνες της καθημερινότητας από τη ζωή των νέων και από την αλληλεπίδρασή τους με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, είτε αυτά είναι γονείς είτε δάσκαλοι είτε εργοδότες. Δίνει ερεθίσματα για διάλογο και για επίλυση σύγχρονων θεμάτων, όπως είναι η εκπαίδευση, η ανεργία, οι τρόποι διασκέδασης, οι σεξουαλικές σχέσεις, οι μορφές επικοινωνίας, η δημιουργία κινήτρων και προτύπων. Παράλληλα, η αυτοπαράτηρηση του Συγγραφέα αλλά και των ανθρώπων της γενιάς του πραγματοποιείται στο επίπεδο της ανταλλαγής ρόλων και ευθυνών, σε ένα κοινωνικό πλαίσιο το οποίο συνεχώς αλλάζει και διαμορφώνεται εκ νέου.